

FEKETE KÁROLY

Sepsy Károly

(1930–)

Sepsy Károly orgonista-lelkipásztor, a Debreceni Református Teológiai Akadémia ének-zene tanára, a XX. századi református egyházzene meghatározó alakjává vált.

A Nyírségben található Ór községben született 1930-ban, ahol édesapja a református iskola igazgató-kántortanítója volt. Középiskolai tanulmányait a kiskvárdai Bessenyei Gimnáziumban kezdte, majd a debreceni Református Gimnáziumban folytatta és fejezte be. Teológiai tanulmányait is Debrecenben végezte 1948–1953 között. Segédlelkészként és lelkipásztorként közel egy évtizeden át szolgált Miskolcon és Miskolc-Tapolcán (1953–1963). Ebben az időben mélyítette el zenei tanulmányait a Miskolci Konzervatóriumban. Érett fejjel még inkább hatással voltak rá tanárai, közöttük is Virágh Endre orgonaművész, illetve a zeneelmélet és a zeneszerzés terén Kardos Pál és Frank Oszkár.

Mint *orgonista-lelkipásztor* 1963-tól 2005-ig szolgált a debreceni Nagytemplomban.

Az 1965-től Debrecenben elindult *Országos Kántorképző Tanfolyam* ügyét a kezdetektől felvállalta, s annak mint tanára, majd 19 éven át mint vezetője, nagy odaadással és határozottsággal szervezte és irányította a munkát. Egyformán törekedett arra, hogy a szakmai színvonal mellett megmaradjon minden korosztály számára a tanfolyamok református spiritualitása. A rendszerváltás előtt ez volt az ifjúsági misszió legnépesebb és legszervezettebb munkaága. Ahogyan visszatekintésében ő maga írja: „Megható volt a növendékek odaadása, vasszorgalma és elért eredményük. Fegyelmi ügy egyetlen egyszer sem adódott. Ki-ki szentül élt és teljes erővel dolgozott. A Szentlélek járt közöttünk. Az előadói kart forró testvéri barátság fűzte egybe.”

Az Országos Kántorképző Tanfolyamok szellemi műhelye nevelte fel tagjait és kezdeményezte a *Doktorok Kollégiuma Hymnológiai Szekciójának* létrejöttét, amelynek éveken át Sepsy Károly volt az elnöke. Tematikus és aktuális feladatok bőven akadtak, s vezetése alatt kiformalódott a szekció arculata is.¹

Harminc éven át lelkész-nemzedékek sorát oktatta Debrecenben mint *teológiai ének-zene tanár*. Növendékei közül került ki az új orgonistanemzedék jó része, és sokan az ő hatására indultak zenei pályára, vagy lettek lelkipásztorokként az egyházzene ügyét felkaroló munkatársaivá. Tanári munkája kapcsán bontakozott ki szakírói tevékenysége az egyházzene terén, amikor a teológiai kurzusok mellett

¹ Sepsy Károly: Jelentés a Hymnológiai Szekció munkájáról, In Aranyos Zoltán–Barcza József (szerk.): A Magyarországi Református Egyház Teológiai Doktorai Kollégiumának Évkönyve 1983. Budapest, 1984. 225–235. Sepsy Károly saját tanulmánya az évkönyv 243–249. oldalán: „Az ének a megújuló istentiszteleten”.

tanulmányok és cikkek sorát írta. Munkatársa volt a „*Tanulmányok az Evangélium szerint reformált keresztyén gyülekezet istentiszteletéről*” (1977) című kötetnek.

Egyházmegyei és egyházkerületi ének- és orgonaügyi előadóként harcosa lett a ritmikus éneklésnek, s az orgonaépítők körében is elismert szaktekintélyével közel 150 előregedő orgona újjáépítésénél, komolyabb javításánál működött közre. Gazdag tapasztalatai országos hírű orgonatervezővé avatták. Önálló orgonaterveivel alapján épült mintegy 30 orgona, amelyek közül a legjelentősebbek a következők: Budapest-Kelenföld (ref.), Bükkaranyos (ref.), Császárszeg (ref.), Debrecen-Nagyerdő (ref.), Debrecen-Nagytemplom (ref.), a Debreceni Református Kollégium orgonái, Hajdúhadház (ref.), Hejőpapi (ref.), Kecskemét (ref.), Miskolc-Deszka-templom (ref.), Nyírbátor (ref.), Ór (ref.), Soltvadkert (bapt.) és Veszprém (ref.).

Orgonaismeret című főiskolai jegyzete hosszabb-rövidebb terjedelemben is megjelent az Egyházzenei vezérfonal I. kötetében (Budapest, 1969), a Beharka Pál szerkesztette baptista Orgonaiskolában (1980) és 1981-ben a budapesti Teológián a Máté Jánossal együtt készített „*Egyházi ének-zene*” kompendiumban. *Harmóniumismeret* című tanulmányát a Beharka Pál szerkesztette Gyülekezeti Harmónium-játék című kötet második (1974) és harmadik (1983) kiadása jelentette meg.

A debreceni Nagytemplom művészi szintű, neves orgonistái közül Sepsy Károly az a szolgálattevő, aki azzal írta be nevét az egyházközség történetébe, hogy az ő elképzelései szerint épült a katedrális méretű Nagytemplomban az oda illő monumentális hangzású új orgona. A Nagytemplom orgonája példaadó hangszer, amely a jelen és a jövő Debrecenben nevelődő orgonistáinak adhat követendő mintát, szívbemarkoló hangzásideált. A szakmai bemutatón jelenlévők érdeklődő serege, a tanítványaikkal érkezett orgonaművészek jelenléte közvetlen bizonyosság volt erre, és érzékeltette, hogy mennyire nemcsak a Nagytemplomé ez a hangszer.

Az építéstörténetet és a szakmai műleírást 2001-ben könyvben is megörökítette.² Meg nem alkuvó kitartással *szervezte 1965 óta a nagytemplomi zenés áhítatok évadjait*, amely 1996-tól nyugdíjba vonulásáig új lendületet kapott az új koncertorgona elkészültével. A testvéregyházak vezető egyházzenei, orgonistái és a neves koncertező bel- és külföldi művészek itt kapnak leginkább kelet-magyarországi viszonylatban orgonahangversenyre lehetőséget. Három olyan sorozat honosodott meg Debrecenben, amely színesíti a város kulturális arculatát: a zenés áhítatok havonta egyszer májustól novemberig vasárnap esténként, nyaranta déli orgonamuzsika és az adventi vasárnapok zenei estéi.

A *Kollégiumi Kántushoz diákkora óta kötődik*, 1965–1968 között vezetője is volt, majd Berkesi Sándor karnagy munkásságának első korszakában mint orgonakísérő csatlakozott a kórusokhoz a kiszállásokon, az ünnepi hangversenyeken és ősbemutatókon, rádiófelvételeken és az első Ausztriába és Németországba vezető hangversenykörúton. *Szólistaként* több országban adott orgonahangversenyeket. Orgonajátékát hallhatták Erdélyben, Kárpátalján, Csehországban, Svájcban, Né-

² Ifj. Fekete Károly–Sepsy Károly: *Korok és képek a debreceni Nagytemplom zenei életéből*, Debrecen, 2001.

metországban, Ausztriában, Hollandiában és Amerikában. Rádiós felvételei mellett már az új nagytemplomi orgona pazar hangzását reprezentálja az „*Egy orgonista naplójából*” címet viselő CD lemeze.

Amikor 1986-ban súlyos autóbalesete miatt hosszabb időre nélkülözni kellett az egyházkerületi és országos egyházzenei feladatok végrehajtása közben, akkor derült ki, hogy tehetsége és vasszorgalma mennyire hiányzik. Csodás felépülése után csökkentenie kellett munkaköreinek fesztávját, de igyekezetének intenzitása és mélysége újra a régi lett.

Új nézőpontokat találó és *ihletett igehirdető* volt korábban is, de a nagy „visszatérés” után mintha a gondolatok és a szavak is új forrásvidékre találtak volna, amikor egyre többször jutott igehirdetési szolgálatokhoz. Az Isten ajándékaul fogadott muzsika sokszor érezhetően visszahat Sepsy Károly igehirdetéseire, s lesz homiletikai impulzussá. Így tanította átvitt értelemben a zene az igehirdetőt formaérzetre, gondolati-érzelmi-formai ellenpontosításra, belső arányokra, a témavándorlás lehetőségeire. Igehirdetése közül jó néhány nyomtatásban is megjelent.³ Önálló prédikációs kötete „*Tóvá lesz a délibáb...*” címmel jelent meg 2010. augusztusában. A kötet püspöki ajánlása szerint: „Megragadóan egyszerű, kristálytisza fogalmazás, sallangmentes mondatok, amelyek egyszerre tárják fel egy-egy bibliai szakasz mélységeit és kapcsolják össze mondanivalójukat a mai kor példáival és kihívásaival. Árad belőlük a református biblikus gondolkodás egyszerűsége és tisztasága, a személyes hit- és élettapasztalat, az egyház és a világ sokszor kacskaringós útjainak sok évtizedes ismerete és a reménytelenség ellenére is reménykedő hívő létforma megtartó ereje.” (Bölcskei Gusztáv)⁴

Az igei üzenet áradása érezhető ki orgonajátékából is, amikor énekszöveg, dallamvilág, régi és mai egyházi-világi kontextus tömörítődik invencióval teli művészi előjátékaiba, jellegzetes énekkísérő stílusába. Ez a komplexitás teszi eredetivé és igényessé művészi énekharmozásait. Ez is közrejátszott abban, hogy az 1996-ban kiadott Magyar Református Énekeskönyvhöz készített *orgonakönyv szerkesztőjéül* őt kérték fel. A dallamok harmonizálásának tekintélyes részét Sepsy Károly végezte. „Az új anyagot már intonációkkal közli a könyv. Ez segítség az istentiszteleti orgonálásban, de inspiráló hatású abban is, hogy mintájára a kántorok maguk is próbáljanak alkalmas bevezetőket készíteni.”⁵

„*Zengjeteik orgonák!*” címmel 2013-ban adta ki a Kálvin Kiadó Sepsy Károly intonációit a Korálkönyv tételeihez.⁶

3 Református Egyház, Nagytemplomi Gyülekezeti Élet, Az Ige fényénél I–II–III., Igihirdető, DRHE Legátus prédikációk 2000/2001., Református Tiszántúl.

4 Sepsy Károly: „Tóvá lesz a délibáb...” Debrecen, 2010. 7.

5 Sepsy Károly: Magyar Református Korálkönyv. Nagytemplomi Gyülekezeti Élet 11 (2000)/3. 28–29.

6 A gyűjtemény a Kálvin Kiadó egyházzenei kiadványa, amely a Kántori Füzetek című sorozat 2. kötete. A „füzet” ebben az esetben igazából 316 kottalap egy vaskos dobozban, hogy a hangszerjátékos oda tehesse az előjátékos lapot az adott ének összhangosított letétje mellé.

Sepsy Károly egész munkássága alatt átérezte annak felelősségét, hogy a debreceni Nagytemplom a Magyarországi Református Egyház egyik fontos egyházzenei központja, amelynek kisugárzása van. Rátette az életét arra, hogy meghonosítsa az elvárást: aki ilyen szolgálatban és itt áll helyt, annak ezt a felelősséget éreznie kell, és ennek a ténynek a tudatában kell végeznie a dolgát: a kitüntetett ünnepi pillanatokban éppúgy, mint a mindennapos kántori szolgálatban.

Sokoldalú tevékenységét Debrecen városa 2004. október 23-án Csokonai-díjjal, majd a Debrecen Kultúrájáért díjjal jutalmazta. 80. születésnapján szülőfaluja, Ór díszpolgári címmel tisztelte meg. A Magyarországi Református Egyház közössége 2010-ben a Doktorok Kollégiuma javaslatára *Aranyokleveles Teológus* címmel tisztelte meg.

Válogatott írásai

Orgonaismeret című főiskolai jegyzete hosszabb-rövidebb terjedelemben is megjelent az Egyházzenei vezérfonal I. kötetében (Budapest, 1969.), a Beharka Pál szerkesztette baptista Orgonaiskolában (1980) és 1981-ben a budapesti teológián a Máté Jánossal együtt készített „Egyházi ének-zene” kompendiumban.

Harmóniumismeret című tanulmányát a Beharka Pál szerkesztette Gyülekezeti Harmónium-játék című kötet második (1974) és harmadik (1983) kiadása jelentette meg.

Az ének a megújuló istentiszteleten, In: Aranyos Zoltán–Barcza József (szerk.): A Magyarországi Református Egyház Teológiai Doktorai Kollégiumának Évkönyve 1983. Budapest, 1984. 243–249.

Ifj. Fekete Károly–Sepsy Károly: Korok és képek a debreceni Nagytemplom zenei életéből. Debrecen, 2001.

„Tóvá lesz a délibáb...” a 80 éves Sepsy Károly orgonista-lelkipásztor köszöntése: válogatott igehirdetések, Debrecen, 2010. 7.

Zengjetek orgonák! Intonációk a Református Korálkönyv tételeihez, Budapest, 2013 (Kántori Füzetek 2).